

Examen HAVO

2014

tijdvak 1
dinsdag 13 mei
13.30 - 16.30 uur

Nederlands

Bij dit examen hoort een bijlage.

Achter het correctievoorschrift is een aanvulling op het correctievoorschrift opgenomen.

Dit examen bestaat uit 19 vragen en een samenvattingsopdracht.

Voor dit examen zijn maximaal 45 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.

Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, dan wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1 De wereld als jury

“Castingshows zijn goedkoop om te maken, omdat er immers geen professionele acteurs betaald hoeven te worden. Het concept kan bovendien worden losgelaten op elk thema.” (regels 21-25)

- 1p 1 Citeer uit alinea 2 een zin die ook aangeeft dat dit soort shows financieel aantrekkelijk is.
- 1p 2 Wat is de functie van de woordspeling ‘creality’, gelet op de gedachtegang in alinea 3?
Met de woordspeling ‘creality’ wordt
- A aangegeven dat in de derde generatie realityprogramma’s een werkelijkheid gecreëerd wordt.
 - B bedoeld dat in de laatste generatie reality-tv de make-over centraal staat.
 - C de rol van casting benadrukt die nodig is voor een bepaald soort realityprogramma’s.
 - D het creatieve vakmanschap getypeerd dat schuilgaat achter een realityprogramma.

De tekst ‘De wereld als jury’ kan in vier tekstdelen worden verdeeld. Aan deze tekstdelen kunnen achtereenvolgens de volgende kopjes worden toegekend:

deel 1: Voorbeeld reality-tv

deel 2: Kenmerken castingshows

deel 3: Gevolgen castingmentaliteit

deel 4: De positieve werking van het castingprincipe

- 1p 3 Bij welke alinea begint deel 3?
- 1p 4 Bij welke alinea begint deel 4?

In alinea 4 wordt het programma *Big Brother* besproken, evenals het begrip ‘castingshow’.

- 3p 5 Leg in eigen woorden uit wat volgens Henri Beunders het wezenlijke verschil is tussen de realityshow *Big Brother* en de moderne castingshows.
Gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

- 1p 6 Welke van onderstaande beweringen typeert de inhoud van alinea's 3 en 4 het beste?
In alinea's 3 en 4
- A worden problemen rond realityshows gesignaleerd en oplossingen daarvoor voorgesteld.
 - B worden voor- en nadelen van realityshows afgewogen en conclusies daaruit getrokken.
 - C wordt de ontstaansgeschiedenis van realityshows geschetst en hun huidige situatie besproken.
 - D wordt een standpunt ten aanzien van realityshows ingenomen en weerlegd.

- 2p 7 In alinea 5 wordt gesteld dat er een castingmaatschappij is ontstaan.
Noem drie verschillende maatschappelijke terreinen waar het castingprincipe is doorgedrongen, volgens de tekst.

“Bijna alles wat we doen, vindt mogelijk voor een ons onbekend publiek plaats. En precies dat inzicht verandert onze manier van denken, onze waarneming, onze zelfpresentatie.” (regels 131-136)

- 1p 8 Welke drogreden zou een kritische lezer in het bovenstaande citaat vooral kunnen aanwijzen?
- A een cirkelredenering
 - B een onjuist beroep op causaliteit
 - C het maken van een verkeerde vergelijking
 - D het ontduiken van de bewijslast

Met betrekking tot castingshows wordt in alinea 5 geconstateerd: “Het gaat overigens vaak om het grootste idool en niet om het grootste talent.” (regels 109-111)

- 1p 9 Citeer uit alinea 8 de zin waarin met betrekking tot de politiek een vergelijkbare constatering wordt gedaan.

- 1p 10 Met welke omschrijving kan de functie van alinea 8 ten opzichte van alinea 7 het beste worden getypeerd?
Alinea 8
- A gaat verder met de opsomming in alinea 7.
 - B geeft argumenten bij het standpunt in alinea 7.
 - C maakt een vergelijking met voorbeelden in alinea 7.
 - D trekt een conclusie uit de argumentatie in alinea 7.

tekstfragment 1

De laatste tien jaar is er een nieuw soort idool op het wereldtoneel verschenen: degene die beroemd is van het beroemd zijn. Paris Hilton, Anna Nicole Smith of, in eigen land, Terror Jaap en Britt Dekker: ze zijn niet zozeer beroemd om een of andere uitzonderlijke prestatie. Ze komen uit een realityshow waarin hun persoonlijkheid het werk deed. Gevat, lomp, of juist onnozel: zolang je maar 'authentiek' en 'gewoon jezelf' bent, kun je erdoor ontdekt worden. De traditionele relatie tussen inspanning en honorering is bij deze mensen radicaal verbroken: maximale mediabeloning tegen minimale inspanning. Tv-shows als *The Voice*, *X Factor* of *Oh oh Cherso* (Haagse uitgaansjongeren op een Grieks vakantie-eiland) laten allemaal zien dat je met 'gewoon jezelf zijn' dat Arcadië van de roem kunt bereiken.

naar: Christiaan Weijts, Kauwgom voor de ogen

In tekstfragment 1 staat één type realityshow centraal. In de hoofdtekst worden meerdere typen realityshows besproken.

1p 11 Hoe wordt het type realityshow uit tekstfragment 1 in termen van de hoofdtekst genoemd?

- A zwaailichttelevisie
- B emotietelevisie
- C crealitytelevisie
- D make-overtelvisie

De redenering in alinea 9 is onder meer gebaseerd op voorbeelden.

1p 12 Op welk ander argumentatieschema wordt daarnaast vooral een beroep gedaan?

een argumentatieschema op basis van

- A kenmerk of eigenschap
- B oorzaak en gevolg
- C overeenkomst en vergelijking
- D voor- en nadelen

“Alles gaat kortom om de encenering en dat leidt tot oppervlakkigheid.”
(regels 215-217)

- 1p **13** Welke van onderstaande uitspraken geeft het beste aan wat hiermee bedoeld wordt, gelet op de tekst?
- A** Er is sprake van een schijnvertoning op sociale netwerksites op het gebied van informatieverstopping, waardoor de informatie onjuist en nietszeggend is.
 - B** Gebruikers van sociale netwerksites creëren een ideaalbeeld van zichzelf, wat vraagtekens oplevert over het realiteitsgehalte en zinvolheid van dat beeld.
 - C** Op sociale netwerksites bepalen de gebruikers zelf welke persoonlijke informatie ze over zichzelf plaatsen, waardoor die informatie niet laat zien hoe iemand echt is.
 - D** Sociale netwerksites hebben als kenmerk dat mensen een droombeeld van zichzelf neerzetten, wat echt inhoudelijk contact met andere gebruikers in de weg staat.

“De castingmaatschappij biedt een oplossing voor dit dilemma”.
(regels 257-258)

- 2p **14** Welk dilemma wordt hier bedoeld?
Gebruik voor je antwoord niet meer dan 15 woorden.

“Te midden van een zee aan keuzes biedt deze tenminste nog een klein beetje houvast.” (regels 287-290)

- 3p **15** Leg uit op welke manier de castingmaatschappij houvast kan bieden.
Baseer je antwoord op de alinea's 11 en 12.
Gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

tekstfragment 2

Veel twintigers proberen te voldoen aan een zelfopgelegd ideaalbeeld. Ze streven naar perfectie. Met bewerkte portretten van generatiegenoten geeft ontwerpster Boudewien van den Berg dit ideaal een gezicht.

Interpretation of a generation heet het project.

Van den Berg kwam op het idee toen ze ongeveer een jaar geleden krantenartikelen las over de kwalen van twintigers, 'de generatie Y': het streven naar perfectie en het niet kunnen voldoen aan verwachtingen, met ontevredenheid en soms depressie en angsten tot gevolg. "Ik ben met generatiegenoten gaan praten, maar ook met de generatie van mijn ouders. Die hadden vroeger natuurlijk óók ambities, maar de huidige generatie twintigers lijkt het er veel moeilijker mee te hebben. Wij moeten meer van onszelf. Je bent je de hele tijd bewust van alle opties, van alles wat je zou kúnnen doen en willen. Als je je eigen doelen niet verwezenlijkt, voelt dat al snel als falen."

"Het project draait vooral om twee dingen", zegt Van den Berg: "de onder twintigers gevoelde verwachting van het perfect moeten zijn en de mogelijkheid een beeld van jezelf te construeren."

naar: Sara Berkeljon, Generatie Perfectie

Zowel in de hoofdtekst als in tekstfragment 2 wordt geschreven over mensen die proberen te voldoen aan een ideaalbeeld.

- 1p 16 Wat is het belangrijkste verschil tussen de hoofdtekst en tekstfragment 2?
- A In de hoofdtekst gaat het om castingshows en in tekstfragment 2 om een generatieconflict.
 - B In de hoofdtekst gaat het om de hele maatschappij en in tekstfragment 2 om een specifieke groep.
 - C In de hoofdtekst gaat het om verschillende eigenschappen en in tekstfragment 2 alleen om ambitie.
 - D In de hoofdtekst gaat het om zelfscenering en in tekstfragment 2 vooral om het perfecte uiterlijk.
- 1p 17 Hoe kan de tekst 'De wereld als jury' het beste getypeerd worden?
- A deels als analyse over de invloed van castingshows en deels als beschouwing over authenticiteit in de huidige maatschappij
 - B deels als kritiek op het aan castingshows gehechte belang en deels als een oproep om voorzichtig te zijn met sites zoals *Facebook*
 - C deels als onderzoek naar de invloed van programma's als *Idols* en deels als waarschuwing voor de zelfscenering in castingshows
 - D deels als relaas van het verschijnsel castingshow en deels als betoog voor het behoud van de eigen identiteit

- De titel van de tekst is een vergelijking.
- 3p 18 Leg de titel uit, gelet op de strekking van de tekst. Ga daarbij in op beide elementen van de vergelijking.
Gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.
- 1p 19 Welke van onderstaande beweringen geeft het beste de hoofdgedachte van de tekst 'De wereld als jury' weer?
- A Castingshows kennen een lange ontstaansgeschiedenis, lopend van simpele reality-tv tot slim amusement op basis van het concept van zelfmaakbaarheid, waarbij het einde van de mogelijkheden nog niet in zicht is.
 - B De castingmaatschappij is verantwoordelijk voor de toename van oppervlakkige contacten tussen en concurrentiestrijd onder vooral jongeren en aan deze ontwikkeling moet een halt worden toegeroepen.
 - C De castingmaatschappij leidt tot minder diepgaande communicatie en gedwongen gedragsaanpassing van mensen, maar ze maakt de ingewikkelde werkelijkheid ook beter te overzien.
 - D Ondanks het feit dat de huidige gemeenschap onoverzichtelijk is geworden, heeft ieder dankzij castingshows de mogelijkheid zich te onderscheiden en dat wordt tegenwoordig als normaal beschouwd.

Let op: de laatste vraag van dit examen staat op de volgende pagina.

Tekst 2 Groenwassen

18p 20 Maak een goedlopende samenvatting in correct Nederlands van maximaal **180** woorden van de tekst 'Groenwassen. De milieupretenties van de mode.'

Zorg ervoor dat deze samenvatting begrijpelijk is voor iemand die de oorspronkelijke tekst niet kent.

Uit je samenvatting moet duidelijk worden:

- welke problemen zich voordoen in de productielijn van de modebranche;
- welke trend gaande is in de modewereld en welke twee kanttekeningen gemaakt worden bij deze trend;
- welke kritiek op keurmerken geuit wordt;
- op welke manier de consument tegen groenwassen wordt beschermd, welke problemen zich daarbij voordoen en wat het gevolg daarvan is voor de consument;
- welke aanbeveling gegeven wordt aan de consument.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.